

ЧИЗМАТАСВИР ФАНИДА «ҚОРАЛАМА» ЧИЗИШНИНГ УСЛУБЛАРИ

Мурод Асрарходжаевич Азлярходжаев

*Тошкент Кимё халқаро университети. “Рангтасвир” кафедраси
ўқитувчиси.*

Аннотация: Мақолада чизматасвир фанида “Қоралама” (Набросок)нинг моҳияти, талабалар учун муҳим жараён эканлиги ёритилган. Талабалар фанни самарали ўзлаштиришлари учун тезкор хомаки чизгилар чиза олишлари муҳим саналади. Ушбу мақолада қоралама бажаришидаги турли услублар ҳақида илмий таҳлиллар ва рассом-талабалар фаолиятидаги маҳоратни оширишга доир тавсиялар келтирилган.

Калим сўзлар: Чизматасвир, қоралама, хажм, графит қалам, ретушь, рангли қаламлар, графика, композиция, ритм, динамика.

Annotation: The article reveals the essence of sketching in the academic discipline of drawing and its importance for students. It emphasizes that the ability to create quick preliminary sketches plays a key role in successfully mastering the subject. The paper presents a scientific analysis of various sketching techniques, as well as recommendations for improving the competencies of art students.

Keywords: Drawing, sketch, volume, graphite pencil, retouching, colored pencils, graphics, composition, rhythm, dynamics.

Кириш. Барча тасвирий санъат соҳасидаги фан дастурларида, хусусан, композиция, рангтасвир фанларининг асоси чизматасвир фани ҳисобланади. Айнан академик чизматасвир фанида «Қоралама» ишлаш (Набросок, тезкор расм чизиш) муҳим ўрин тутди. Бу усул расм чизиш жараёнида аниқлик, шакл ва динамика (ҳаракат ҳолати)ни тез ҳис қилишга

ёрдам беради. Қоралама чизиш техника-услуглари ҳар хил бўлиб, уларни ўзлаштириш талабаларнинг кузатувчанлигини ошириш ва касбий маҳоратларини ривожлантиришда муҳим амалий машғулоти эканлиги устоз рассомлардан бизгача етиб келган.

Асосий қисм. Қоралама чизишнинг асосий услублари.

1. Силуэт. Бу усулда объектнинг ташқи контури аниқланади. Рассом тасвирланаётган нарсанинг умумий шаклини ифодалайди, детал (тафсилот)ларга эътибор қаратмайди. Силуэт усули асосан, контраст қуяйган вақтда натуранинг чегара чизиқлари аниқ ҳолатида, махсус равишда ёритилган объектларни тасвирлашда ёки оддий табиатдан расм чизиш жараёнида қўлланилади.

Пабло Пикассо томонидан яратилган силуэтлар.¹

2. Контурли қоралама. Контурли чизишда объектнинг ташқи ва ички чизиқлари аниқ қилиб туширилади. Бу техника шакл ва пропорцияларни

¹ <https://www.mutualart.com/Artwork/Pablo-Picasso--After----Portfolio-Cover-/61FDC70EB393B6E0BE9C07B566E355A4>

аниқлаштиришда ёрдам беради. Контурли қоралама кўпроқ техник ва архитектуравий расмларда ишлатилади.

3.Жиддий қоралама.(График эскиз) Бу усулда асосий чизиқлар енгил ва тез чизилади, кейин эса таҳрир қилиниб, аниқ шаклга келтирилади. Жиддий қоралама композиция яратишда ва кенг қўламли асарларни режалаштиришда қўлланилади.

4.Чизиқли қоралама. Бунда объектнинг ҳаракатини ва шаклини ифодалаш учун тезкор, эркин чизиқлар ишлатилади. Бу техника жонли объектларни, хусусан, одам ёки ҳайвонларни тасвирлашда жуда самарали.

Анри Матисс чизиқли қораламалари.²

5.Тонал қоралама. Объектни ёруғлик ва соялар ёрдамида ифодалаш техникасидир. Тонал чизиш объектнинг ҳажмини кўрсатишда муҳим аҳамиятга эга. Кўпроқ портрет ва манзара чизишда қўлланилади.

² http://www.newestmuseum.ru/data/authors/m/matisse_henri/r_10818/index.php

6. Нуктали (штрихли) қоралама. Бу усулда чизиклар ўрнига штрихлар ёки нукталар ишлатилади. Бу техника деталларни мукамалроқ ифодалашда ёрдам беради.

Қоралама чизишнинг афзалликлари

- Кузатувчанликни оширади.
- Яхлит кўриш хусусиятини шакллантиради.
- Тасвирий фикрлашни ривожлантиради.
- Рангтасвир ва композицияда мустақил ишлаш учун тайёргарлик вазифасини бажаради.
- Ҳаракатни ва динамикани тўғри ҳис қилишга ёрдам беради.

Хулоса. Қоралама чизиш усуллари рассомнинг маҳорат даражасини оширишда муҳим ўрин тутди. Турли техникаларни қўллаш орқали талабалар чизмаларида янада реалистик ва жонли образларни яратиш имкониятига эга бўладилар. Шундай экан, «қоралама» нафақат машқ сифатида, балки ижодий жараённинг асосий қисми сифатида ҳам қаралиши лозим.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Вермель, В. Активное наблюдение – процесс творческий / В. Вермель // Художник. 1964. № 6. С. 52–56.
2. 1. Могилевцев В.А. наброски и учебный рисунок : учеб. пособие / В. А. Могилевцев. - [2-е изд., перераб. и доп.]. - Санкт-Петербург : 4арт, 2013.-167 с.